

СОЦИОЛИНГВИСТИЧКИ ПРИСТУП ГОВОРУ СЕЛА СТАЈКОВЦА²

У раду су представљени резултати социолингвистичких истраживања говора села Стајковца. Говор села Стајковца припада призренско-јужноморавском дијалекту. Циљ је представити заступљеност четири најважније дијалекатске црте кроз полне, узрасне и образовне нивое говорника из села Стајковца, како би се утврдио статус дијалекта код различитих говорника. Истраживање је спроведено уз помоћ снимања спонтаног говора испитаника у коме је учествовало шеснаест говорника различитог узраста, образовања и пола. Сви говорници су сврстани у четири узрасне групе, где су били подједнако заступљени испитаници оба пола, и у три образовне групе. Транскрибован и акцентован материјал је анализиран квантитативном анализом. Резултати показују да је најмања очуваност дијалекатских црта у издвојеним старосним групама јавила код испитаника од 15 до 20 година старости, док се највећа очуваност дијалекатских црта јавила код испитаника од 40 до 60 година старости. Поред тога, постоје разлике у заступљености дијалекатских црта код говорника различитог пола у оквиру истих старосних група. Најмање индексе фреквенције је имала група говорника са основношколским образовањем, а највеће индексе је имала група говорника са средњошколским образовањем. На крају су понуђени и закључци о угрожености посматраних дијалекатских црта.

Кључне речи: призренско-јужноморавски дијалекат, општина Власотинце, село Стајковце, социолингвистички приступ, старосне групе, полне групе, образовне групе, језичке варијабле.

1. Увод

„За разлику од проучавања руралних дијалеката, која имају значајно дужу традицију, модерна урбана или социјална дијалектологија развија се

¹ a.mitic-19606@filfak.ni.ac.rs

² Овај рад је настао на основу истраживања у оквиру припрема мастер рада „Говор села Стајковца – социолингвистички приступ” одбрањеног 21. 10. 2022. године на Филозофском факултету Универзитета у Нишу. Рад је представљен на међународној конференцији „Прозор на југ – интердисциплинарно о Јужним Словенима” у организацији *Студенског научног кружока Људи*, одржаној у онлајн формату 21. 4. 2023. године.

тек почев од двадесетих и тридесетих година XX века” (БУГАРСКИ 2009: 13). У поређењу са традиционалном дијалектологијом, социјална дијалектологија има значајно мањи стаж, али то не значи да је мање значајна. Говор села не мора нужно бити истраживан из угла традиционалне дијалектологије, већ се могу примењивати различити поступци урбане дијалектологије за откривање стања које влада у говору одређеног села. Јављају се бројне могућности за социолингвистичка истраживања на територији призренско-тимочке говорне области. Нас занима део територије призренско-јужноморавског дијалекта, тј. територија села Стајковца у општини Власотинце.

Станковић (2008: 13) за Власотинце истиче: „Ова србијанска област има две природне целине: горњи или источни део, који обухвата њене брдско-планинске пределе; и доњи или западни део, који је смештен на источној страни Лесковачко-власотиначке равнице, на западним падинама Крушевице и северозападним огранцима планине Острозуб са венцем и обронцима Јастрепца.” Село Стајковце је збијеног типа, припада равничарском делу општине Власотинце, лежи на реци Власини, и то у њеном доњем току. Локално становништво се претежно бави пољопривредом, што им омогућава плодно и обрадиво земљиште овог простора.

„На власотиначком земљишту сучељавају се три говорна типа призренско-тимочке дијалекатске говорне области: лужнички, заплањски и јужноморавски идиом. Према Александру Белићу, власотиначка лужничка села леже на левој обали Пусте реке и на десној обали Власине (од ушћа пусте реке у Власину до ушћа Тегошнице у Власину); заплањски говор обухвата насеља источно од линије Лопушња – Брезовица – Бољаре – Доња Ломница; јужноморавскоме поддијалекту припадају села у долини Мораве, на падинама Крушевице и на крајњим огранцима Острозуба са Јастрепцем, као и сама варош Власотинце” (СТАНКОВИЋ 2008: 23). Према овој подели село Стајковце припада јужноморавском идиому.

Општина Власотинце је због свог положаја на месту спајања више језичких струја погодна за различита проучавања. До сада су углавном вршена проучавања говора становништва из саме вароши Власотинце, као и становништва одумирућих планинских села. Због свега овога одлучили смо да извршимо испитивање села у равничарском делу општине Власотинце. Одабрано је село Стајковце као највеће село у поменутој општини, што отвара могућност за већу варијабилност и већи број испитаника. Истраживању говора овог подручја приступили смо из социолингвистичког угла.

Овај рад је организован на следећи начин: након увода, следи поглавље у коме дајемо преглед досадашњих истраживања. У трећем поглављу дефинишемо предмет, циљ, задатке, те хипотезе нашег истраживања. У овом поглављу смо објаснили како је спроведено истраживање. У четвртном поглављу износимо квантитативну анализу прикупљеног материјала. Пето поглавље је Закључак. Након овог поглавља следи део Литература.

2. Претходна истраживања

Простор који је територијално најближи простору нашег интересовања, а социолингвистички је проучаван, јесте Власотинце. Станислав Станковић (1997) се приликом проучавања градских власотиначких говора осврнуо на историјат и положај ове вароши, као и на структуру становништва и миграције. Све то има дубљи значај за тему, јер сваки од помених елемената утиче на диференцијацију у говору становника на језички комплексном простору. На овом подручју егзистирају 2 језика и 6 подсистема српског језика. Аутор је анализирао дијалекатске типове у Власотинцу и њихове реализације код различитих група говорника. Станковић закључује да средња и млађа популација све ређе чувају особене дијалекатске црте. Посебно су значајне генерацијске разлике у лексици. Док код старијих говорника остају очуване лексеме из дијалекта, код млађих говорника преовладавају елементи београдског жаргона. Што се тиче типа акцента, он је код свих испитаника експираторни, али се код образованих говорника може померати према слогу који је носилац акцента у стандардном језику. Аутор се донекле осврнуо на социолингвистичку проблематику у датој средини, али је позитивна страна рада то што аутор износи могућности за наставак истраживања у овој научној области на поменутом простору.

Поменућемо и истраживање новијег датума. Такво је проучавање прешевског говора на социјалној равни Татјане Трајковић (2015). Циљ овог истраживања је да се представи градски прешевски говор кроз узрасне и образовне нивое говорника, као и да се испита заступљеност дијалекатских црта кроз тринаест језичких варијабли. Према узрасту говорници су подељени у пет група, а према образовању у три. Спроведена је квантитативна анализа посредством импликацијске скале и индекса фреквенције дијалекатског лика. Ауторка закључује да најмлађа група има најмање индексе фреквенције дијалекатских ликова, док су дијалекатске црте најзаступљеније код најстаријих говорника. У групама које су формиране на основу образовања најчешће варирају у напоредној употреби дијалекатске и стандардне форме код заменичких облика и деклинације. Јавља се и опадање индекса фреквенције дијалекатских ликова од мање образоване ка образованијој групи уз издвојене изузетке.

3. Методологија рада

Предмет овог истраживања је испитивање социолингвистичких карактеристика говора села Стајковца. Циљ је представити заступљеност четири дијалекатске црте кроз полне, узрасне и образовне нивое говорника из села Стајковца. Методологија примењена у овом раду је заснована на методологији примењеној у Тајковић (2015), чија је примена детаљније објашњена у Трајковић (2016) и Тајковић (2021).

Варијабле на којима се заснива ово истраживање можемо сврстати у две групе. Прву групу чине друштвене варијабле, а другу језичке варијабле. У друштвене варијабле спадају: порекло, пол, узраст и образовање испитаника. Сви испитаници су пореклом из села Стајковца, тачније ту живе од рођења или, уколико су се доселили у ово село, ту живе дуже од двадесет година. Подједнако су заступљени мушки и женски испитаници. Према узрасту говорници су подељени у четири групе:

1. од 15 до 20 година,
2. од 20 до 40 година,
3. од 40 до 60 година,
4. преко 60 година.

Према образовању говорници су подељени у три групе:

1. са потпуним или непотпуним основношколским образовањем,
2. са средњошколским образовањем,
3. са високим образовањем.

Издвојене су четири језичке црте које представљају језичке варијабле. Те језичке црте су:

1. полугласник,
2. аналитичка деклинација,
3. аналитичка компарација,
4. радни глаголски придев мушког рода једине на *-(j)a*.

Поменуте дијалекатске црте, али и неке друге, су се, на основу досадашњих дијалектолошких и социолингвистичких истраживања, наметнуле као битна обележија ових српских говора. Заступљеност ових језичких црта је праћена у оквиру издвојених узрасних и образовних група, као и према полу испитаника.

У ово истраживање је укључено шеснаест испитаника³. Пошто се ради о области која је језички компактна и нема већих одступања у говору становништва, уз то је и сам простор истраживања мали, сматрамо да је било довољно по четири испитаника (два мушког и два женског пола) у оквиру сваке старосне групе. Ти испитаници су касније разврставани у образовне групе.

Задаци овог истраживања су:

Установити код које старосне групе су највише, а код које најмање, изражене издвојене дијалекатске црте.

Утврдити код које образовне групе су највише, а код које најмање, изражене издвојене дијалекатске црте.

Утврдити да ли постоји разлика у заступљености дијалекатских црта код говорника различитог пола у оквиру истих старосних група.

³ Иницијали испитаника који су учествовали у овом истраживању су: Т.З., Е.М., Д.Л., Н.К., М.М, М.И., Ј.Т., Г.С., Г.М., С.Ц., Г.М., С.Ц., С.И., Д.И., В.М., З.И.

Очекујемо да ће највећи степен очувања дијалекатских црта бити код групе изнад 60 година старости, као и код оних испитаника који спадају у образовну групу са потпуним или непотпуним основношколским образовањем. Са друге стране, верујемо да ће се најмањи степен очувања дијалекатских црта јавити код испитаника који спадају у старосну групу од 20 до 40 година и код испитаника са високим образовањем. Очекујемо да се неће јавити велике разлике у заступљености дијалекатских црта код говорника различитог пола у оквиру истих старосних група. Ове хипотезе су постављене на основу досадашњих социолингвистичких истраживања.

Након утврђивања методолошких оквира рада, уследио је рад на терену. Материјал је прикупљан снимањем спонтаног говора испитаника. Пре снимања аутор је упутио испитанике у сврху истраживања и замолио их да не исправљају сопствени говор. Испитаници су дали свој пристанак да буду снимани и да тај материјал буде коришћен у научне сврхе уз заштиту њихових идентитета. За малолетне испитанике су њихови родитељи дали пристанак да буду снимани. Када је разговор одмакао од почетка и испитаници превазишли почетну нелагоду због снимања, могао се чути немодификовани говор мештана. Такав материјал је био валидан и коришћен је за истраживање.

Након обављених теренских снимања материјал је транскрибован, акцентован и издвајани су примери који спадају у издвојене језичке црте. Након издвајања и класификовања материјала, извршена је квантитативна анализа материјала. Овом анализом добијени су индекси фреквенције, скале фреквенције и дијаграми заступљености језичких црта у издвојеним полним, узрасним и образовним категоријама. На основу добијених вредности извршена је квалитативна анализа.

4. Резултати

Овај део наше анализе укључује преглед свих издвојених језичких црта које смо посматрали у снимљеном материјалу. У раду су приложене две импликацијске скале са истим језичким варијаблама и са трима друштвеним варијаблама. На овај начин видимо у којим групама су заступљене издвојене дијалекатске форме, а у којим стандардне форме. Степен заступљености дијалекатских црта код свих друштвених група проверавамо индексима фреквенције.

У табели (1) је приказана заступљеност појединих дијалекатских форми код група према узрасту и, у оквиру тих узрасних група, према полу.

Табела 1. *Заступљеност издвојених језичких црта код група према узрасту и према . полу.*

Језичка веријабла	Узраст испитаника							
	од 15 до 20 година		од 20 до 40 година		од 40 до 60 година		преко 60 година	
	женски испитаници	мушки испитаници	женски испитаници	мушки испитаници	женски испитаници	мушки испитаници	женски испитаници	мушки испитаници
сэд	+	+	+	+	+	+	+	+
сад	+	+	+	+	+	+	+	+
С мене	+	+	+	+	+	+	+	+
Са мног	+	+	+	+	-	-	-	-
повише	-	-	+	-	+	-	-	+
више	+	-	+	+	+	+	+	+
бија	-	-	+	+	+	+	+	+
био	+	+	+	-	-	-	+	-

Подаци из табеле сугеришу следеће закључке:

Категорија која показује напоредну употребу дијалекатских и стандардних форми у свим узрастним групама код женских и код мушких испитаника је полугласник.

Све остале форме варирају у употреби дијалекатске и стандардне форме у издвојеним групама према узрасту и полу:

Јавља се уједначена употреба дијалекатских и стандардних форми за издвојене примере у оквиру категорије аналитичке деклинације. У прве две старосне групе (од 15 до 20 и од 20 до 40 година) код испитаника оба пола јављају се потврде и за дијалекатску и за стандардну форму. Са друге стране, у друге две старосне групе (од 40 до 60 и преко 60 година) код испитаника оба пола јављају се само потврде за издвојену дијалекатску форму.

Аналитичка компарација се у упоредној употреби јавила код женских испитаника старости од 20 до 40 година и од 40 до 60 година, као и код мушких испитаника изнад 60 година. Употреба само стандардног облика се јавила код мушких испитаника од 20 до 40 година и од 40 до 60 година, као и код женских испитаника од 15 до 20 година и старијих од 60 година.

Код оба пола испитаника од 15 до 20 година старости јавила се само употреба стандарде форме на *-о* за издвојени пример радног глаголског придева мушког рода једине, док су се код свих испитаника старости од 40 до 60 година јавили само примери на *-(j)a*. Женски испитаници осталих двеју група (од 20 до 40 година и изнад 60 година) су имали напоредну употребу дијалекатске и стандардне форме, док су мушки испитаници тих група имали само потврде дијалекатске форме.

Ово нам показује да однос мушких и женских испитаника у оквиру старосних група незнатно варира. Већи број потврђених дијалекатских форми имамо у групама женских говорника.

На графику (1) је приказан однос индекса фреквенције издвојених дијалекатских црта по старосним групама.

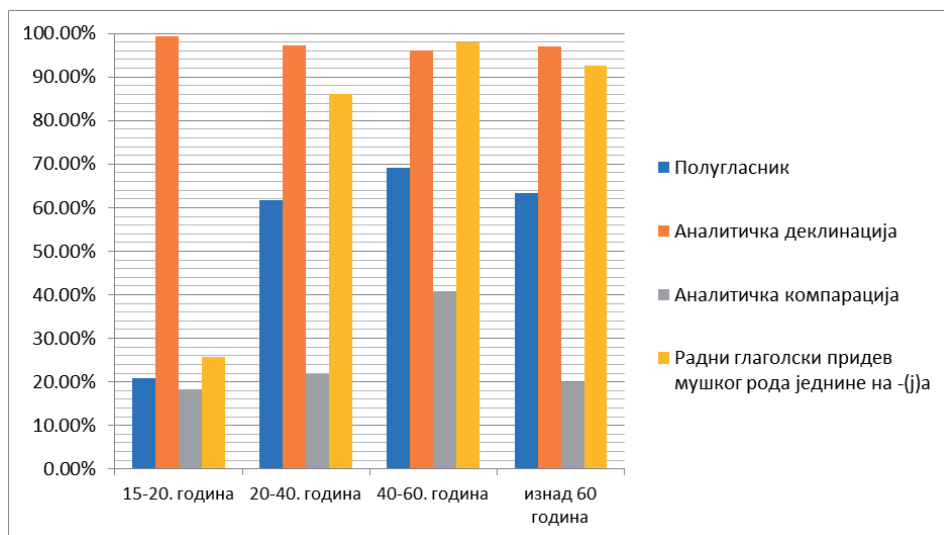

График 1. Односи дијалекатских црта по старосним групама.

Константни раст у прве три групе, а онда опадање индекса фреквенције у последњој групи говорника, тј. код говорника старијих од 60 година, показују индекси фреквенције полугласника, аналитичке компарације и радног глаголског придева мушког рода једине на *-(j)a*. Што значи да највеће индексе фреквенције за ове три дијалекатске црте има група говорника старости од 40 до 60 година. Група говорника старости од 15 до 20 година само у једној категорији има највећи индекс фреквенције, и то у категорији аналитичке деκлинације.

Ни у једној узрасној групи нисмо имали случај да се јавио индекс фреквенције 100%. Међутим, овакве вредности су се јављале за поједине језичке варијабле посматрајући сваког испитаника посебно.

Приказано стање нас доводи до закључка да је најугроженија дијалекатска црта на овом простору аналитичка компарација, чији највећи индекс фреквенције у оквиру једне групе једва прелази 40%. Са друге стране, језичке категорије које су стабилне на овом простору и којима не прети опасност од скоријег губљења јесу аналитичка деκлинација и радни глаголски придев мушког рода једине на *-(j)a*. Поред њих, као тренутно стабилну категорију издвајамо полугласник.

Како бисмо сагледали однос међу говорницима различитог пола у оквиру издвојених старосних група, прилажемо график са вредностима индекса фреквенције за сваку старосну групу подељену на говорнике женског и мушког пола. На графику (2) је приказан однос дијалекатских црта по старосним и полним групама.

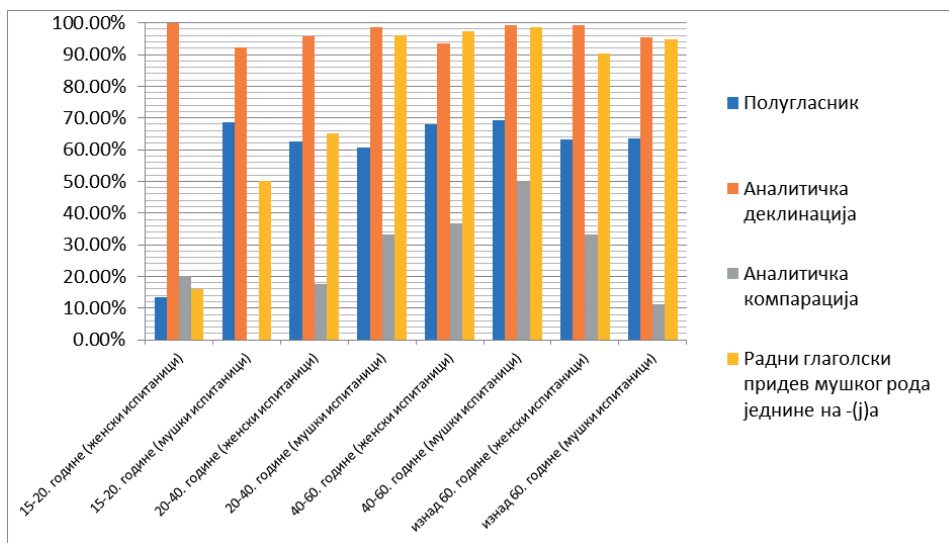

График 2. Односи дијалекатских црта по старосним и полним групама.

На графику можемо да видимо да у категоријама полугласника и аналитичке деκлинације имамо подељену ситуацију са индексима фреквенције код мушких и женских испитаника. Што се тиче полугласника, забележен је већи индекс фреквенције ове дијалекатске форме код женских испитаника старости од 20 до 40 година, док је у осталим старосним групама већи индекс фреквенције забележен код мушких испитаника. Са друге стране, женски испитаници у старосним групама од 15 до 20 година и преко 60 година старости имају већи индекс фреквенције за аналитичку деκлинацију од мушких испитаника, док је у другим двема групама већи индекс фреквенције ове дијалекатске црте код мушких испитаника.

Драстичне разлике у индексима фреквенције, које могу да износе близу 30% или више, код мушких и женских испитаника у оквиру старосних група јавили су се код испитаника старости од 15 до 20 година и од 20 до 40 година у категорији радног глаголског придева мушког рода јединице на *-(j)a*. У овој групи мушки испитаници имају далеко веће вредности индекса фреквенције у односу на женске испитанике. Поред тога, драстична разлика у индексима фреквенције се јавила и за категорију полугласника код испитаника старости од 15 до 20 година, и то са већим индексом код мушких испитаника. Ово нас доводи до закључка да се драстичне разлике јављају у првим двема старосним групама и то не за све категорије.

У групама испитаника старости од 40 до 60 и од 20 до 40 година, мушки испитаници имају веће индексе фреквенције за аналитичку компарацију од женских испитаника, док је у преосталим узрасним групама стање обрнуто, па женски испитаници имају веће индексе од мушких.

У табели (2) приказана је заступљеност издвојених дијалекатских форми код група према образовању.

Табела 2. Заступљеност издвојених језичких црта код група према образовању.

Језичка веријабла	Образовање испитаника		
	са основношколским образовањем	са средњошколским образовањем	са високим образовањем
сэд	+	+	+
сад	+	+	+
С мене	+	+	+
са мном	+	+	+
повише	-	+	+
више	+	+	+
бија	-	+	+
био	+	+	+

Ови подаци сугеришу следеће закључке:

Категорије које показују напоредну употребу дијалекатских и стандардних форми у свим образовним групама су полугласник и аналитичка деκлинација.

Само у образовној групи са основношколским образовањем јавља се одсуство издвојених дијалекатских облика категорија аналитичке компарације и радног глаголског придева мушког рода јединине на *-(j)a*, док код осталих образовних група имамо напоредну употребу ових категорија.

У наставку наводимо податке о фреквентности издвојених дијалекатских црта код образовних група. Група испитаника са потпуним или непотпуним основношколским образовањем броји 3 испитаника, група са средњошколским образовањем има 11 испитаника, а група испитаника са високим образовањем има 2 саговорника. На графику (3) приказан је однос дијалекатских црта по образовним групама.

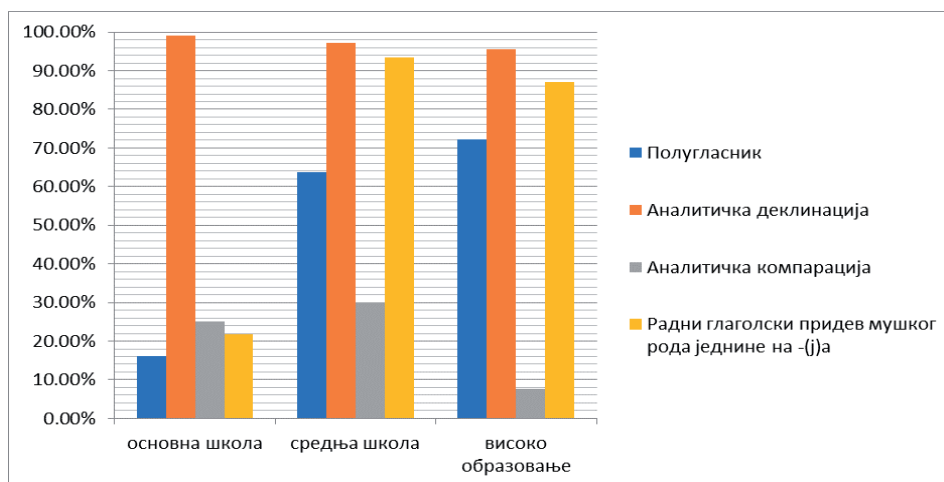

График 3. Односи дијалекатских црта по образовним групама.

Из приложених резултата видимо да тенденцију раста показује само категорија полугласника. Самим тим, у тој категорији се јавља највећа вредност индекса фреквенције у групи испитаника са високим образовањем. Док се највеће вредности индекса фреквенције за категорије аналитичке компарације и радног глаголског придева мушког рода једнине на *-(j)a* јављају код испитаника са средњошколским образовањем. Код испитаника са основношколским образовањем јавља се највећи индекс фреквенције за аналитичку деклинацију. У овој групи налазимо и најмање индексе за категорије полугласника и радног глаголског придева мушког рода једнине на *-(j)a*. Разлог оваквом стању можемо тражити у томе што ову групу чине испитаници који су тренутно ученици на почетку средње школе, па самим тим се код њих јавила потреба да више говоре стандардним језиком него дијалектом. Високи проценти индекса фреквенције код најобразованије групе говорника упућују на лојалност заједници у којој живе. У овој групи се само у категорији полугласника јавља највећи индекс фреквенције, док се у категоријама аналитичке деклинације и аналитичке компарације јављају најмањи индекси фреквенција. Група испитаника са средњошколским образовањем ни у једној категорији није забележила најмањи индекс фреквенције. Морамо напоменути да ову групу говорника чине углавном испитаници који нису у скорије време похађали средњу школу па је самим тим и разумљиво оволико присуство дијалекатских црта.

5. Закључак

Предмет овог истраживања је испитивање социолингвистичких карактеристика говора села Стајковца. Циљ је представити заступљеност четири дијалекатске црте кроз полне, узрасне и образовне нивое говорника из села Стајковца. Коришћен је материјал када су се испитаници ослободили почетне нелагоде због снимања. Транскрибован, акцензован и подељен материјал према издвојеним друштвеним варијаблама анализиран је квантитативним методама. Скале фреквенције су нам помогле да сагледамо распрострањеност одређених дијалекатских форми у издвојеним друштвеним групама. Са друге стране, индекси фреквенције и дијаграми су нам помогли да сагледамо заступљеност издвојених језичких црта.

Из анализираниог материјала видели смо да се издвојила једна старосна група која предњачи у употреби дијалекатских карактеристика, и то је старосна група од 40 до 60 година. Поменута група има највеће индексе фреквенције за полугласник, аналитичку компарацију и радни глаголски придев мушког рода једнине на *-(j)a*. Група говорника старости од 15 до 20 година има само у категорији аналитичке деклинације највећи индекс фреквенције, док су у свим осталим категоријама у овој групи забележени најмањи ин-

декси фреквениције. Овакви резултати нам показују да су одбачене хипотезе како ће највећи степен очувања дијалекатских црта бити код групе изнад 60 година старости, а да ће најмањи степен очувања бити код испитаника из старосне групе од 20 до 40 година.

Преглед односа индекса фреквенције код испитаника различитог пола доводи нас до закључка да постоје разлике у заступљености дијалекатских црта код говорника различитог пола у оквиру истих старосних група. Та разлика није константна у корист једног од полова, већ варира у зависности од узраста и језичке варијабле која се посматра. Дрastiчне разлике се јављају у првим двома старосним групама, и то не за све категорије. Ово нам сугерише да је хипотеза, да се неће јавити велике разлике у заступљености дијалекатских црта код говорника различитог пола у оквиру истих старосних група, одбачена.

Што се тиче истраживања заступљености издвојених дијалекатских црта код образовних група говорника, можемо констатовати да је у две језичке категорије најмање индексе фреквенције имала група говорника са основношколским образовањем. Ова група је највећи индекс фреквенције забележила само у категорији аналитичке деклинације. Поменута категорија у свим групама бележи изузетно високе вредности индекса фреквенције. Највеће индексе фреквенције за већину издвојених дијалекатских црта показује група говорника са средњошколским образовањем, а при том ни у једној језичкој категорији није забележила најмањи индекс фреквенције. Трећа група говорника, у коју се убрајају они са високошколским образовањем, изражава тенденцију очувања и употребе дијалекатских форми, што се види у највећем индексу фреквенције полугласника. У овој групи су у две категорије забележени најмањи индекси фреквенције, и то у категоријама аналитичке деклинације (овде су се јавиле високе вредности за све три групе испитаника и минималне разлике између издвојених образовних група) и аналитичке компарације.

Сагледавши ове податке, закључујемо да хипотезе како ће се најмањи степен очувања дијалекатских црта јавити код испитаника са високим образовањем, а највећи код испитаника са основношколским образовањем, бивају одбачене.

Свих пет постављених хипотеза овим истраживањем су одбачене, али то не значи да наши подаци не доприносе разумевању стања на терену. Можемо закључити да истраживање социолингвистичких карактеристика говора једног уско омеђеног простора може допринети стварању шире слике о кретању говора на већем простору. Поред не малог обима разговора који су обављени на терену, сматрамо да овакво истраживање треба додатно проширити и усложнити како би се дошло до детаљнијих података. Верујемо да бисмо на тај начин могли да претпоставимо кретање развоја овог дела дијалекта у будућности. За сада можемо понудити закључке да постоји дија-

лекатска црта која је угрожена на истраживаном простору и то је аналитичка компарација.

Са друге стране, сагледавши све групе испитаника, можемо закључити да су на истраживаном простору стабилне дијалекатске црте полугласник, аналитичка деклинација и радни глаголски придев мушког рода једине на *-(j)a*. Међутим, у појединим групама, посебно код најмлађих испитаника, долази до мањег степена употребе полугласника и радног глаголског придева мушког рода једине на *-(j)a*.

Понуђени закључци се ради ширег увида у досадашња постигнућа на пољу социolingвистичких истраживања призренско-јужноморавског дијалекта могу упоредити са монографијом *Говор Прешева* Татјане Трајковић. У овој монографији социolingвистичким истраживањем градског прешевског говора дошло се до закључка да се најмањи индекси фреквенције дијалекатских форми бележе код предшколаца и да се они сматрају заштићеном групом. У старијој узрасној категорији (од 7 до 20 година) почиње интензивно прилагођавање говору средине како би се јединка поистоветила са својим окружењем и постала део њега. Дијалекатске црте у овом говору су најзаступљеније код најстаријих говорника. Поред тога, у поменутој монографији истиче се да су нестабилне дијалекатске форме аналитичке компарације и радног глаголског придева мушког рода једине на *-(j)a*. У *Говору Прешева* „индекс фреквенције дијалекатских ликова код група према образовању показује да долази до његовог опадања од мање образоване ка образованијој групи” (ТРАЈКОВИЋ 2015: 401).

Поређењем резултата из монографије Татјане Трајковић (2015) *Говор Прешева* са резултатима које смо ми добили, увиђамо да у различитим деловима простора који обухвата призренско-јужноморавски дијалекат долази до појаве одступања у начину развоја и употребе самог дијалекта. Самим тим, у будућности можемо очекивати јављање разлика унутар истог дијалекта. У различитим деловима се јавља различити степен употребе и угрожености истих дијалекатских црта. Самим тим, ово значи да су то главне тачке могућих измена овог дијалекатског подручја у будућности.

Јављају се бројне могућности за наставак истраживања на овом научном пољу на говорима призренско-јужноморавског дијалекта. Усложњавањем варијабли које испитујемо као и повећањем испитиваног простора добићемо ширу и детаљнију слику о дијалекатским кретањима на подручју поменутог дијалекта, као што су већ наводили други аутори у сличним истраживањима. Поред тога, могуће је проверити да ли долази до разлика у утицају социјалних параметара на употребу дијалекатских црта поредећи стање у сеоским и градским срединама

Цитирана литература

- БЕЛИЋ, Александар. *Дијалекти источне и јужне Србије*. Београд: Завод за уџбенике и наставна средства, 1999.
- БУГАРСКИ, Ранко. „Теоријске основе урбане дијалектологије”. *Говор Новог Сада: Фонетске особине*, Нови Сад: Филозофски факултет, Одсек за српски језик и лингвистику, 2009.
- ВУКАДИНОВИЋ, Вилотије. *Говор Црне Траве и Власине*, СДЗб, ХЛП, Београд, 1996: 1–317.
- ИВИЋ, Павле. *Дијалектологија српскохрватског језика, Увод у штокавско наречје*, Нови Сад: Матица српска, 1956.
- ИВИЋ, Павле. „Дијалектолошка проучавања говора призренско-тимочке зоне”. *Говори призренско-тимочке области и суседних дијалеката*, Зборник радова са научног скупа (Нишка Бања, јуна 1992), Ниш: Филозофски факултет у Нишу – Институт за српски језик САНУ, Београд – Центар за научна истраживања САНУ и Универзитета у Нишу, 1994: стр. 55–71.
- ИВИЋ, Павле. *Српски дијалекти и њихова класификација*. Сремски Карловци, Нови Сад: Издавачка књижарница Зорана Стојановића, 2009.
- ЈУТРОНИЋ-ТИХОМИРОВИЋ, Дуња. „Дијалекат или вернакулар”. *Раздио филолошких заности*, бр. 17, св. 27, 1988: стр. 5–16.
- МОСКОВЉЕВИЋ, Милош. „Неколико речи о београдском говору”. *Зборник филолошких и лингвистичких студија: Александру Белићу поводом 25-годишњице његова научна рада посвећују његови пријатељи и ученици*, 1921: стр. 132–140.
- ПЕЦО, Асим. *Преглед српскохрватских дијалеката*. Четврто издање. Београд: Научна књига, 1989.
- РЕМЕТИЋ, Слободан. „Српска дијалектологија јуче, данас и сутра”. *Јужнословенски филолог*, Академија наука и умјетности Републике Србије, 2017: 86–112.
- СТАНКОВИЋ, Станислав. „Градски власотиначки говор(и) – социолингвистички процеси (опште карактеристике)”. *О српским народним говорима*, Дани духовног преображења IV (21–22. 8. 1997), Деспотовац, стр. 167–179.
- СТАНКОВИЋ, Станислав. *Границе призренско-тимочких говора у власотиначком крају*. Београд: Институт за српски језик, 2008.
- ТРАЈКОВИЋ, Тајјана. *Говор Прешева*. <https://nardus.mpn.gov.rs/handle/123456789/5537?locale-attribute=sr_RS> 20.3.2022.
- ТРАЈКОВИЋ, Тајјана. „Ка истраживањима урбаних веријетета и призренско-тимочкој дијалекатској области”. *Зборник радова: Драган Лалић између лингвистике и стилистике*, Косовска Митровица, 2021: стр. 327–343.
- LABOV, William. *The Social Stratification of English in New York City*, Washington: Center for Applied Linguistics, 1966.
- LABOV, William. ”The intersection of sex and social class in the course of linguistic change”. *Language Variation and Change*, 2, 1990: pp. 205–254.

MILROY, Lesley. *Language and Social Networks*, Oxford: Blackwell, 1987

TRAJKOVIĆ, Tatjana. "Socio-linguistic research of the dialect of Preševo in the south of Serbia". *Baltistica* LI (2), 2016: pp. 379–396.

SOCIOLINGUISTIC APPROACH TO THE SPEECH OF THE VILLAGE OF STAJKOVCE

The paper presents the results of sociolinguistic research on the speech of Stajkovce village. The speech of Stajkovce village belongs to the Prizren-South Moravian dialect. The goal is to present the representation of four most important dialectal features through gender, age and educational levels of speakers from the village of Stajkovce, in order to determine the status of the dialect among different speakers. The research was conducted with the help of recording the spontaneous speech of the respondents, in which participated sixteen speakers of different age, education and gender. All speakers were classified into four age groups, where respondents of both sexes were equally represented, and into three educational groups. Four dialectal features were observed. The transcribed and accented material was analyzed by quantitative analysis. Quantitative analysis resulted in frequency indices, frequency scales and diagrams. Based on the obtained values, a qualitative analysis was performed. The results show that the lowest preservation of dialect features in the separated age groups occurred in subjects aged 15 to 20 years, while the highest preservation of dialect features occurred in subjects aged 40 to 60 years. In addition, there are differences in the representation of dialect features among speakers of different genders within the same age groups. The group of speakers with primary school education had the lowest frequency indices, and the group of speakers with secondary school education had the highest indices. At the end, conclusions are offered about the threat of observed dialectic traits.

Keywords: Prizren-South Moravian dialect, Vlasotince municipality, Stajkovce village, sociolinguistic approach, age groups, gender groups, educational groups, language variables.